

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ
STUDIUM**

2010 – 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Blanka Ztratilová

**Imigrace a emigrace – sociální, ekonomické a právní problémy
v České republice**

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: Doc. PhDr. Jakub Rákosník Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

**BACHELOR COMBINED (PART TIME)
STUDIES**

2010 - 2013

BACHELOR THESIS

Blanka Ztratilová

**Immigration and emigration- social, economical and legal
problems in Czech republic**

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Doc. PhDr. Jakub Rákosník PhD.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval(a) samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal(a), v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Blanka Ztratilová

Poděkování

Ráda bych poděkovala za vedení bakalářské práce a odbornou pomoc při jejím zpracování Doc. PhDr. Jakubu Rákosníkovi Ph.D.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá pojmem migrace, její definice a jejího rozdělení do kategorií. Podrobně řeší imigraci a emigraci z hlediska sociálního, ekonomického a právního. Zobrazuje, jaké faktory jsou jimi ovlivňovány a jaké dopady má migrace na společnost jako celek. Dále jsou sledována statistická data imigrace v České republice.

Klíčové pojmy

Cizinec

Emigrace

Imigrace

Migrace

Mobilita

Pobyt

Přistěhovalectví

Annotation

The Bachelor Thesis is concerned with the concept of migration its definition and its division into categories. In detail solves immigration and emigration in terms of social, economic and legal. Shows which factors are influenced by them and what impacts migration has on society as a whole. In the next section is tracked statistical data about migration in the Czech Republic.

Key words

Emigration

Foreigner

Immigration

Migration

Mobility

Residence

OBSAH

ÚVOD	1
TEORETICKÁ ČÁST	
1 Imigrace a emigrace	2
1.1 Definice migrace	2
1.2 Historie migrace.....	7
1.3 Typy migrace	9
2 Příčiny a důsledky imigrace a emigrace	14
2.1 Sociální hledisko	14
2.2 Právní hledisko	19
2.3 Ekonomické hledisko	24
3 Následky pro společnost	26
VÝZKUMNÁ ČÁST	
1 Uvedení do problému	32
1.2 Zdroje a cíle	32
2 Pobyt cizinců na území České republiky	32
2.1 Cizinci na území v 90. letech	33
2.2 Cizinci na území po roce 2000	35
2.3 Cizinci na území po roce 2004	36
2.3.1 Druhy pobytu cizinců	36
2.3.2 Cizinci na území v letech 2004 - 2008	37
2.3.3 Cizinci na území v letech 2009 - 2011	39
3. Shrnutí	41
ZÁVĚR	43

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	44
SEZNAM TABULEK	46

ÚVOD

V dnešní době se téma imigrace a emigrace stává stále častějším tématem k diskuzi. Mnozí si pod těmito názvy představí mnoho různých důvodů, proč k těmto jevům dochází. Ačkoliv mohou být asociace každého jedince různé, těchto důvodů k imigraci či emigraci je spousta. Migrace má mnohé účinky na demografickou skladbu každé země a je neopomíjenou skutečností každého státu a je pravidelně sledovaným faktorem Českého statistického úřadu.

Tato práce se ve své teoretické části na úvod zabývá pojmem migrace, jako takovým, jak lze migraci definovat a je chápána, co lze pod migraci zahrnout, a to z mnoha možných úhlů. Popisuje, jak se migrace z historického hlediska vyvíjela. Zaměřuje se i na typy migrace, a zobrazuje ji z mnoha stránek, proč k migraci docházelo, či ještě stále dochází. V práci není opomenuto ani to, jaké příčiny a důsledky migrace s sebou přináší, a to je podrobně řešeno z hlediska sociálního, právního a ekonomického. Závěr teoretické části je věnován tomu, jaký vliv má migrace na společnost, na zemi původu, ale taktéž na hostující zemi, jaké dopady imigrace a emigrace má a co z tohoto plyne.

Výzkumná část sleduje, jak se vyvíjela imigrace po dobu existence samostatné České republiky. Je zaměřena především na analýzu statistických pramenů v době důležitých právních událostí oblasti cizinecké problematiky a sledování, jaký vliv tyto události měly na počty cizinců u nás. Tyto události jsou vždy jasně definovány a interpretovány. V této části bylo pracováno s deseti nejpočetnějšími skupinami cizích státních příslušníků usídlených na našem území.

Jelikož se autorka této práce denně s otázkami imigrace ve svém zaměstnání stýká, bylo zvoleno i téma, které se tohoto pojmu přímo dotýká. Úmyslem práce je proniknutí do tohoto tématu hlouběji a podrobně tento námět z více stran prozkoumat. Důvody proč pro výzkumnou část byla zvolena metoda analýzy a sledování růstu imigrantů v průběhu daných let, byla tvrzení, že cizinců na území České republiky stále přibývá. I přesto, že v minulosti docházelo k masovému nárůstu počtu cizinců, v současné době se tyto počty nezvyšují.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Imigrace a emigrace

Migrace obecně je pojmem velmi širokým a není možné se na něj dívat pouze jako na jeden jediný proces. Jeho projevy jsou poměrně široké a rozsáhlé, stejně jako se může jednat o naprosto banální přesun jediného člověka. Kapitola se zaměřuje na obecné poznání dané tematiky, tedy na problematiku imigrace a emigrace a dvou složek migrace jako takové, které se přímo týkají migrace zahraniční, jako jednoho z druhů migrace, jak bude dále popsáno.

1.1 Definice migrace

Pro definování migrace je možné použít různé charakteristiky podle toho, o jakého autora se bude jednat, podle toho se budou i od sebe lišit. Obecnou definici je možné nalézt ve slovníku cizích slov. Tato definice poukazuje na možná rozdělení migrace podle různých kritérií, jimiž se bude zabývat podkapitola třetí v rámci této první kapitoly. Obecná definice migrace je: „*Migrace je přesun lidí uvnitř státu i mezi státy; přesun pracovní síly apod., ovšem forem mezinárodních migrací je více. V rámci mezinárodní migrace jde o imigraci a emigraci, dále může být migrace interkontinentální (tzv. zámořská) nebo intrakontinentální (v rámci jednoho kontinentu).*“¹ Jak je patrné, jedná se o skutečně velmi širokou charakteristiku, kde nejdůležitější je spojení „přesun lidí“. Zda se jedná o přesun v rámci státu anebo mimo stát, to je již detailnější rozdělení na vnitrostátní migraci a migraci mezinárodní, kterou je možné dále dělit podle toho, kde přesně probíhá, na jaké vzdálenosti, ale i podle toho, jakým směrem probíhá. Tím se dostáváme k pojmům imigrace a emigrace.

Definice, která se na migraci dívá z pohledu kulturního a sociálního, stejně jako i teritoriálního, je hledisko, které se migrace týká v každém případě. „*Migrace je velice komplexní proces, vyznačující se jednáním kolektivního charakteru, které vzniká z určité společenské změny a významně zasahuje jak cílovou, tak i společnost v zemi původu*

¹ LINHART, J. *Slovník cizích slov pro nové století: Základní měnové jednotky, abecední seznam chemických prvků, jazykovědné pojmy*. Litvínov: Dialog, 2002. S. 246.

migrace.² Mezinárodní migrace je ta, která předpokládá přesun osob přes hranice. I když se jedná v podstatě o stejný smysl – přesun osob – jsou zde zásadní rozdíly mezi tím, když se jedná o migraci v rámci státu anebo v rámci dvou různých států. Ve chvíli, kdy se migruje v rámci státu, jedná se o přesun, který je zapříčiněn většinou prací nebo přesunem za partnerem. V rámci mezinárodní migrace přibývají další důvody, které vedou k tomu, že se osoby přesouvají z jedné země do jiné, jak bude podrobněji určeno ve třetí podkapitole. Vnitrostátní a mezinárodní migrace se tak od sebe výrazně liší. Migrace obecně je tak skutečně velmi komplexním procesem, který není možné jednoduše shrnout do jedné definice, protože v ní nikdy nebudou zohledněny všechny faktory, které z migrace vyplývají.

U demografického hlediska se jedná o pohled, který je velmi zásadní, především pak proto, že migrace je proměnnou, která je statisticky sledována. Sleduje se přírůstek, respektive úbytek obyvatel, a to jak přírůstek přirozený, tak i přírůstek daný stěhováním. Přirozený přírůstek nebo úbytek je dán rozdílem mezi počtem narozených dětí a počtem zemřelých osob. Přírůstek stěhováním zohledňuje, kolik osob se do země (oblasti) přistěhuje a kolik se jich vystěhuje. Podle toho se určuje, jak si země stojí, protože tyto údaje jsou velmi důležité pro různé nástroje, které může vláda využít. Například ve chvíli, kdy se velké množství lidí stěhuje z venkova do měst, jednoznačně to indikuje, že venkov přestává být pro lidi zajímavý a je potřeba s tím něco udělat, nějak změnit podmínky, pokud vystěhovávání považuje za negativní faktor, který je třeba změnit.

„Migrace neboli stěhování, demografy též nazývána mechanický pohyb obyvatelstva, je forma prostorové mobility mezi dvěma územními jednotkami, znamenající obvykle trvalou změnu pobytu.“³ Je tedy nutné si uvědomit, že tato proměnná je velmi důležitá pro sledování, protože z hlediska mezinárodního může být velmi nevhodné, aby do země přicházelo více lidí z jedné země, která je například považována za nebezpečnou. Země, kam se lidé přistěhují, se proti takovému stavu chce bránit a může pak zvolit určité nástroje, jak se přílivu přistěhovalců vyvarovat. Stejně tak si ale může vláda země všimnout, že kvalifikovanost její pracovní síly je poměrně

² CASTLES, S., MILLER, M. J. *The age of migration: International population movements in the modern world*. Basingstoke: Macmillan, 1998. S. 19.

³ PAVLÍK, Z. *Populační vývoj České republiky 1990-2002*. Praha: DemoArt pro Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy, 2002. S. 11.

nížká a že by bylo v rámci výzkumu a vývoje dobré přitáhnout novou pracovní sílu ze zahraničí, je možné volit cestu takových pobídek, které vysoce kvalifikovaným pracovníkům v zahraničí řeknou, že právě tato země je vhodná pro přestěhování, že zde pro ně jsou pracovní místa a že zde najdou dostatečně vhodné podmínky, které zajistí dobrý život nejen jim, ale případně i jejich rodinám. Sledování migrace a jejich různých ukazatelů je tak naprosto nezbytné k tomu, aby vláda země věděla, jak se má v určitých chvílích zachovat, jak se mění složení země a jaké důsledky je z toho možné vyvozovat. Bez této znalosti je velmi těžké, aby došlo k takovému růstu země, který bude dostatečně přínosný, dostatečně efektivní a dostatečně rychlý. I když se na první pohled jedná pouze o statistická data, jsou tato data velmi důležitá, bez nich je vývoj země zpomalený.

Pokud se hovoří o statistických datech, i v České republice je migrace faktorem, který je sledovaný a velmi důležitý. Český statistický úřad je tím, kdo zjišťuje, jaký je pohyb tuzemců v rámci České republiky, ale také to, jaký je pohyb cizinců z České republiky, ale především pak do České republiky. Pro tyto potřeby bylo nutné přijít s určitou metodikou, která by dopomohla k zajištění dat, která bude smysluplná a směrodatná. Metodika Českého statistického úřadu v oblasti sledování stěhování je: *„Stěhováním se rozumí změna trvalého bydliště či dlouhodobého pobytu osoby za hranice určité územní jednotky. Rozlišuje se stěhování vnitřní, tj. v rámci území ČR, a zahraniční. Vnitřní stěhování se dále dělí na tři druhy stěhování: stěhování mezi obcemi v rámci okresu, stěhování mezi okresy v rámci kraje a stěhování mezikrajské. Do případů vnitřního stěhování není zahrnuto stěhování mezi urbanistickými obvody Prahy. Pro účely demografické statistiky jsou migranti charakterizováni věkem, rodinným stavem, státním občanstvím, samotná migrace je určena datem stěhování, předchozím a novým bydlištěm. Do roku 2004 byl zjišťován také důvod migrace.“*⁴ Je velmi náročné podobná data sledovat, pokud by zde neexistoval určitý zákonný rámec, který by jasně určil, jaká data se musí sledovat. Na první pohled je zřejmé, že v rámci sledování je velmi těžké určit, kam se kdo stěhuje. Ne vždy jsou o tom záznamy, protože v evidenci se sleduje zejména pobyt osob, kteří jsou na území České republiky hlášeni, či jinak registrováni. Může se evidovat i adresa pro doručování písemností, která se může lišit od adresy trvalého, či dlouhodobého pobytu, ale na rozdíl od adresy hlášeného pobytu je

⁴ *Pohyb obyvatel – Metodika* [online] Český statistický úřad, 2012. [cit. 2013-01-19] Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/pohyb_obyvatelstva.

adresa pro doručování písemností údajem, který nemusí být v evidenci veden a cizinec není povinen takový údaj oznamovat. Zároveň je nutné si uvědomit, že ani údaj o adrese místa pobytu nemusí vždy být dostatečně určující informací.

Zákon o evidenci obyvatel definuje místo trvalého pobytu takto: „*Místem trvalého pobytu se rozumí adresa pobytu občana v České republice, kterou si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání. Občan může mít jen jedno místo trvalého pobytu na území České republiky, a to v objektu, který je podle zvláštního právního předpisu označen číslem popisným nebo evidenčním, popřípadě orientačním číslem a který je podle zvláštního právního předpisu určen k bydlení, ubytování nebo individuální rekreaci.*“⁵ Pokud si uvědomíme, že mohou být lidé, kteří se přestěhují, ale trvalé místo pobytu mají stále na svém původním bydlišti, například proto, že tam mají rodiče, je pak údaj o přestěhování mírně nepřesný. Jedná se však stále o statistické údaje, kde je určitá statistická chyba očekávána. V tomto směru se statistické úřady snaží sledovat ty nejvhodnější informace, které jsou pro rozhodování výkonných orgánů nejpřínosnější a nejsmysluplnější.

Migrace však není tím samým, čím je mobilita. Mobilita je v tomto směru údajem odlišným. Mobilita představuje obecně pohyb osob, ale migrace pouze pohyb těch, které se skutečně trvale přesouvají. Z tohoto důvodu je důležitá třetí definice, která byla v této práci prezentována, kdy v jejím závěru se uvádí, že migrace obvykle znamená „trvalou změnu pobytu“. Právě toto je velmi důležitá informace. Podle tohoto určení se tak mezi migranty počítají i lidé, kteří se přestěhují, ale nemění kvůli tomu místo trvalého pobytu. Zde se pak teorie dostává do určitého konfliktu s praxí.

Do kategorie migrace však nepatří jiné formy mobility. Lidé jsou v pohybu v podstatě neustále. Jezdí na dovolenou, vyjíždějí na zahraniční stáže, na pracovní cesty, apod. V tomto případě se ale o migraci nejedná, a to právě z toho jednoduchého důvodu. Taková mobilita je pouze dočasná a dochází k návratu do místa trvalého pobytu. Pokud se tedy trvalý pobyt nemění, v tom smyslu, že zde jedinec nezůstává déle, respektive rovnou od začátku ví o tom, že se po určité době bude vracet, neměla by být jeho mobilita sledována jako migrace. „*V migraci nejsou zahrnuty formy prostorové mobility, které jsou dočasné, nebo periodicky se opakující, jako je dojíždka za prací, turistika, studijní pobyt atd., ale i nomádismus. Kritériem ohledně začlenění do*

⁵ Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů, § 10 odst. 1.

*migračních pohybů je většinou doba pobytu nebo právní status. OSN doporučuje jako limitní pro zařazení do kategorie migrace hranici jednoho roku pobytu vně daný stát, ale západní a většina rozvojových zemí je z hlediska času a vázanosti pohybu ještě mnohem liberálnější.*⁶ Vždy je pak na státech samotných, jakou metodiku si určí. Je těžké zjistit, zda přesun jedince je s tím, že se bude po určité době vracet. Proto jsou velmi důležité dokumenty, které případně musí osoba při přesunu doplnit, anebo právě změna místa trvalého pobytu, která je v tomto směru určující. Pokud se mění místo trvalého pobytu, předpokládá se tím, že došlo k migraci. Záleží pak pouze na tom, o jak rozsáhlou migraci, na jakou vzdálenost, se jednalo.

Práce se zaměřuje na migraci mezinárodní, která má dvě základní podoby, tyto podoby jsou:

- **Emigrace** – Emigrace představuje stav, kdy lidé odcházejí ze země, vystěhovávají se do země jiné.
- **Imigrace** – Stav, kdy se lidé přistěhovávají do země a nacházejí zde nové místo svého trvalého pobytu.

Jak je patrné, každá migrace má obě fáze. O emigraci se jedná ve chvíli, kdy lidé odcházejí ze země, o imigraci zase ve chvíli, kdy přicházejí do nové. Nejedná se tedy o dva různé druhy migrace, ale o dvě fáze. Nutné si je však uvědomit, že každá fáze na zemi dopadá jinak. Pokud se jedná o zemi, z které lidé emigrují, bude její pohled na problematiku jiný než ve chvíli, kdy budou lidé do země imigrovat. Každý případ je odlišný a jako na takové je nutné se na ně dívat. Obě dvě fáze mohou být pozitivní (imigrace – do země přichází vysoce kvalifikovaná pracovní síla; emigrace – ze země odcházejí lidé, kteří zde dělali problémy) i negativní (imigrace – do země přicházejí nebezpeční lidé; emigrace – ze země odchází vysoce kvalifikovaná pracovní síla, tzv. odliv mozků).

Pro migraci osob existuje mnoho důvodů. Již před nějakou dobou je Ravenstein (1855) shrnul. Vzhledem k tomu, že jeho poznatky jsou skutečně již do jisté míry

⁶ DRBOHLAV, D. *Hlavní trendy mezinárodní migrace*. Demografie, 1995, roč. 37, č. 4. S. 280-284.

zastaralé, jeho pravidla byla modernizována a upravena pro současné podmínky a na současné trendy. Obecné zákony migrace jsou:⁷

- **Většina migrantů cestuje na krátkou vzdálenost** – Je jednodušší a finančně méně náročné se přestěhovat na kratší vzdálenost, i když i to se v současné době mění s tím, jak se mezi státy odstraňují hranice.
- **Při migraci na větší vzdálenosti zůstávají migranti ve velkoměstech** – Je větší pravděpodobnost, že zde najdou práci, pokud ji nemají již zajištěnou.
- **Většina migrací se uskutečňuje v postupných krocích** – Okamžitý přesun je velmi náročný. Nejprve je vhodné si zajistit bydlení, práci a následně se přesunout, později i s rodinou.
- **Migrace většinou směřují z venkova do měst** – Města nabízejí více možností, i když i v současné době se najdou lidé, kteří raději volí venkov.
- **Každý migrační proud vyvolává zpětný proud** – Většinou je to dáno tím, že lidé nenajdou na novém místě práci, případně sledovali jedince, kteří na nové místo mířili jako první a mysleli si, že zde také uspějí, ale pro všechny tam nemusí být místo a uplatnění.
- **Většinou migrují dospělí.**
- **Do zahraničí většinou migrují mladí muži** – Mají větší předpoklad, že na novém místě najdou práci, také je pro ně většinou jednodušší se přesunout.

Příčiny jsou velmi různorodé a závisejí na jedinci, v podkapitole 1.3 však budou shrnuty ty základní příčiny, podle kterých se také migrace rozděluje na jednotlivé typy.

1.2 Historie migrace

Z hlediska historického je možné se dívat na migraci jako na proces, který se určitým způsobem vyvíjel. Je to dáno tím, že svět vypadal jinak před dvěma tisíciletími a jinak vypadá v současné době, kdy se člověk dostal na všechny kontinenty. Migrace byla v minulosti omezená, protože neexistovaly takové technologie, ale zároveň dnes není tak jednoduchá jako v minulosti, protože všechna území jsou rozdělena mezi státy,

⁷ RAVENSTEIN, E. G. *The Laws of migration* [online] Center for spatially integrated social science, 1885. [cit. 2013-01-18] Dostupné z WWW: <http://csiss.ncgia.ucsb.edu/classics/content/90>.

každá jsou svrchovaná. „Historikové, zabývající se migrací, jsou v evropských dějinách konfrontováni s mimořádně komplexní historickou realitou. Nejenže lidé překračovali hranice, ale i samotné hranice se přesouvaly přes lidi a kromě toho již pouhé „utřídění“ historických migračních procesů představuje vždy značný stupeň abstrakce, protože mezi jednotlivými formami a strukturami migračních procesů a migračního chování byly plynulé přechody a docházelo k jejich vzájemnému ovlivňování.“⁸

Dříve se po vodě i přes pevninu v Evropě přesouvaly různé skupiny migrantů. Někteří se přestěhovali trvale, či přechodně, jiní se ze svých cest do místa bydliště pravidelně vraceli, lidé putovali i bez jistoty stálého domova a byli tu uprchlíci i vyhnanci. Nejdůležitějšími formami migrace byla bezesporu migrace pracovní a cesty za obchodem. Jednalo se tak o nejdůležitější podobu migrace za živobytím. Reprezentovala tak přesun schopných a kvalifikovaných sil. Migrace se vyvíjela až do současné podoby, kdy je jasně dáno, jaké třeba splnit podmínky pro tu danou migraci. Podmínky zde existují i pro migraci v rámci státu, ani k té nemůže docházet úplně živelně, ale je potřeba předkládat dokumenty a případně nahlásit nový trvalý pobyt, pokud k němu skutečně dochází. Tím jedinec smazává vazby, které má k předchozímu místu trvalého bydliště.

Migrace je nyní náročnější, jsou potřebné určité doklady pro splnění zákonem stanovených podmínek. Přesto k migraci stále dochází, jen příčiny jsou zčásti jiné. Historii migrace je možné shrnout do následujících bodů, které je zároveň možné chápat jako vymezení určité typologie migrace, a to právě na základě jejího historického vývoje v souladu s konkrétními historickými specifiky:⁹

- **Primitivní migrace** – Jednalo se o migraci, ke které docházelo v předindustriální době. Taková migrace znamenala, že se kmeny snažily nalézt území, které by mohly osídlit, území vhodné pro dlouhodobé setrvání, pro lov a sběr, ale i pro rozmnožování. Šlo tedy především o naplnění základních potřeb, které člověk měl, například získat místo vhodné pro pěstování, dostatečně teplé, apod. Tato migrace byla většinou způsobena vnějšími podmínkami jako podnebí, příchod jiných kmenů, přírodní katastrofa, apod.

⁸ BADE, K. J. *Evropa v pohybu, Evropské migrace dvou staletí*. Lidové noviny, 2000. S. 7-8.

⁹ DOWNS, R. M., DAY, F. A., MAHLER, S., KNOX, P. L., HAYNES MESERVE, P., WARF, B. *National Geographic almanac of geography*. Washington D. C.: National Geographic, 2005. S. 123-124.

- **Nařízená migrace** – Jednalo se o migraci, která probíhala ve středověku. Lidé neměli na výběr a museli se přestěhovat. Nebylo to dáno tím, že by k tomu byly politické důvody, ale tím, že je jejich zaměstnavatel propustil. Jednalo se většinou o námezdní dělníky, kteří migrovali v určitých intervalech, případně sloužící, kteří museli odejít, protože by je nikdo další prostě nezaměstnal. V současné době jsou podmínky lepší, ale na venkově stále může dojít k podobným situacím, protože pracovních míst zde tolik jednoduše není.
- **Nucená migrace** – Jednalo se především o období otroctví, kdy lidé prostě neměli na výběr a museli se přesunout. Ne že by byli donuceni podmínkami v místě původního pobytu, ale přímo byli donuceni k přestěhování. Prvním příkladem jsou zmiňovaní otroci, kteří byli doslova násilně odvedeni ze své domoviny, ale pro podobné příklady není nutné zacházet daleko do minulosti. Nucené migraci čelili i Židé během druhé světové války.
- **Svobodná migrace** – Jedná se o migraci v současnosti, při které není dána získáním statusu uprchlík, ale ještě živelnější byla v minulosti, kdy se osídloval americký kontinent. Právě za tento způsob migrace vděčí svět za své osídlení, i když například v případě Austrálie se jednalo opět z velké části o nucenou migraci díky přesunu vězňů. Zajímavým trendem současnosti, který je možné označit za svobodnou migraci, je přesun starších obyvatel do teplejších oblastí – v Evropě jsou to například Baleárské ostrovy, v Americe pak Florida.
- **Masová migrace** – Do jisté míry se jedná o migraci nucenou, ale s tím rozdílem, že tito migranti by jinak, pokud by neutekli, ve svém původním místě trvalého pobytu mohli zemřít, nebo by byli natrvalo uvězněni za zločiny, které nespáchali, případně které byly vykonstruované. Pronásledované byly menšiny za druhé světové války, Němci po druhé světové válce, lidé vystupující proti režimu v Sovětském svazu, lidé v afrických zemích, kde se válčí, apod.

1.3 Typy migrace

Migraci lze rozdělit na různé typy. Těmi prvními by mohla být imigrace a emigrace, ale jak již bylo řečeno, kromě toho, že je možné na ně pohlížet jako na druhy emigrace, zároveň se jedná o fáze jednoho procesu, které kromě migranta samotného dopadají i na obě země, které jsou místem, odkud odchází, a místem, do kterého

přichází. Prvním pohledem, kterým je migrace kategorizována, je pohled obecný, který je kombinovaný s pohledem a příčinou toho, proč k migraci vlastně vůbec dochází. Na základě těchto kritérií je možné vymezit tyto druhy migrace:¹⁰

- **Stálá (trvalá) migrace** – Jedná se o migraci s tím, že zde lidé chtějí zůstat už po zbytek svého života. Jako protiklad je možné uvést emigraci, které probíhala z Československa po nástupu komunistického režimu. I když se lidé odstěhovali s tím, že se nechtějí do země vrátit, nakonec se po pádu režimu vrátili. To jen ukazuje na to, že se nejednalo o migraci trvalou, ale zároveň na to, že je velmi složité určit, kdy se skutečně jedná o migraci trvalou a kdy pouze o dočasné přesunutí, které může být ještě v budoucnu změněno.
- **Pracovní migrace** – Taková migrace je zapříčiněna prací. Jedinec získá pracovní místo v zahraničí a je ochoten se za ním odstěhovat. Někdy pouze sám, jindy, pokud je místo skutečně dobré, nebo později, kdy se zde již zabydlí, se za ním stěhuje i jeho rodina. Státy se mohou snažit o to, aby cizince přiměli k tomu, najít si práci na jejich území, většinou se ale snaží o to, aby se jednalo o cizince, kteří jsou vysoce kvalifikovaní, protože takoví mohou do ekonomiky přinést něco navíc.
- **Přesuny uprchlíků** – Nejedná se o přesun, který je zapříčiněn tím, že by se lidé chtěli přestěhovat, ale musejí se přestěhovat. Jejich migrace je dána například tím, že v jejich zemi zuří válka, případně je politická situace taková, že pro ně není bezpečné setrvat na území daného státu. Jako příklad je opět možné vzít Československo. V případě emigrací v období komunismu se také jednalo v podstatě o uprchlíky. V současné době je to pak dáno skutečně především válečnými stavy v zemích na Blízkém východě a jinde ve světě.
- **Ilegální (nedokumentovaná) migrace** – Být uprchlíkem znamená získat status podle práva, které je v České republice, respektive v každém státě, kam uprchlíci míří, platné. Pokud tento status nezískají, znamená to, že nemohou na území pobývat, alespoň ne legálně. Ale nelegální migrace se netýká pouze uprchlých osob, ale i těch, kteří nemají pracovní povolení, nebo povolení k pobytu. Statistický úřad je pak nemůže sledovat, protože o nich neexistuje žádná evidence.

¹⁰ RYSTAD, G. *Immigration history and the future of international migration*. International migration review, 1992, vol. XXVI, no. 4. S. 1168-1199.

Základní vymezení je dáno a důvody k migraci mohou být skutečně různé. Dnes je pro všechny migranty volen určitý status. Může se jednat o imigranta, nebo uprchlíka. Země má pro každého vždy určitou kategorii, do které ho zařadí. Z hlediska legislativy je to jednodušší, stejně jako je to jednodušší i z hlediska statistiky. Vždy je nutné vyplnit určité dokumenty a podle toho je možné jedince i skupiny zařadit. Pokud dokumenty vyplněny nejsou, je zde pak kategorie migrace nelegální, která také existuje. Není sice zákonem uznávaná, a pokud se na ni přijde, je možné očekávat příslušné tresty, ale přesto se jedná o skutečnost, která trápí každý stát a s kterou se musí určitým způsobem vyrovnat. Na základě zákona a různých statusů, které migrující osoba může získat, lze rozlišovat následující skupiny migrujících osob:¹¹

- **Legálně přijatí imigranti** – Jedná se o takové jedince, kteří byli uznáni jako imigranti a očekává se od nich, protože se na území usídlí, že zde budou případně i zakládat rodinu, anebo si sem svou rodinu také přivezou. Vláda pak může přímo vytvářet programy pro imigranty i pro jejich rodiny a zajistit tak přesun v takové podobě, který bude vyhovovat oběma stranám, tedy jak imigrantovi a jeho rodině, tak i zemi, do které migruje.
- **Legálně přijatí dočasní imigranti** – Rozdíl od legálně přijatých imigrantů je na první pohled patrný. Legálně přijatí dočasní imigranti nejsou na území dlouhodobě, ale mají povolení pouze na určitou práci, která se vztahuje pouze na určitý časový úsek. Jakmile je úkol dokončen, cizinec opouští zemi. Je to především z toho důvodu, že země má zájem o vysoce kvalifikované pracovníky, proto málo kvalifikovanou pracovní sílu využívá spíše na menší práce a na kratší období. Nemá zájem o to, aby zde tato pracovní síla zůstávala déle, protože se stát primárně snaží o to, aby zajistila pracovní místa s nutnou menší kvalifikací pro vlastní zaměstnance, tedy pro občany státu. Doba pobytu legálně přijatých dočasných imigrantů se většinou nepohybuje přes dobu 24 měsíců.
- **Dočasní legální imigranti s vyšší kvalifikací** – I kvalifikovaná pracovní síla se může do země dostat pouze na krátkou dobu, a to v případě, že se jedná o výměny v rámci jednoho podniku, který funguje v různých zemích. Tito

¹¹ APPLEYARD, R. T. *Migration and development: A Global agenda for the future*. International migration review, 1992, vol. XXX, no. 1. S. 17-31.

pracovníci přicházejí na stáže do společností, ale neočekává se, že zde zůstanou. Pokud ano, bylo by nutné, aby získali jiné povolení k pobytu. Tato dočasná migrace se může týkat i studijních pobytů. Nejedná se tedy o migraci, která má cíl setrvání, ale pouze o migraci krátkodobou. Stát by se měl ale snažit, aby migrantovi poskytl takové podmínky, které ho přimějí, aby zde zůstal, protože může být přínosem pro růst nejen podniku jako takového, ale i pro růst ekonomiky.

- **Ilegální (nedokumentovaní, tajní) imigranti** – Imigrace, aby byla legální, musí být schválena vládou. To znamená, že vláda daného státu má určitá ustanovení ohledně toho, kdo smí přicestovat na její území a za jakých podmínek. Pokud tyto podmínky nejsou splněny, tak v tom případě se jedná o migranty ilegální, kteří nejsou na území v souladu s právem dané země. Imigranti nejsou dokumentováni a jedná se tak o jeden z negativních projevů migrace, který může výrazně zasáhnout do ekonomiky země, odvádění daní, apod.
- **Žadatelé o azyl** – Jedná se o osoby, které žádají o udělení azylu v dané zemi. Zákon o azylu, který je platný v České republice, definuje následující: „*První zemí azylu se rozumí stát jiný než stát, jehož je cizinec státním občanem, nebo v případě osoby bez státního občanství stát posledního trvalého bydliště, ve kterém cizinec pobýval před vstupem na území a do kterého se nemůže tento cizinec vrátit a požádat o udělení postavení uprchlíka podle mezinárodní smlouvy, může-li cizinec této ochrany nadále požívat a může-li se cizinec do tohoto jiného státu bezpečně vrátit.*“¹² Žadatel o azyl tak má velmi nelehké postavení a snaží se v nové zemi najít místo, kde se nebude muset bát o sebe, svou rodinu a o svůj a jejich život. Migrace tak může být i nástrojem k tomu, aby si lidé skutečně žili lépe, nikoli v podmínkách, které lze nazvat utlačením a pronásledováním. I v tomto případě je však nutné, aby žadatel splnil zákonem stanovené podmínky. Vždy je to nakonec stát, který rozhodne o tom, zda je žádost o azyl opodstatněná, či nikoli. Žadatel by mohl být osobou nebezpečnou a v tom případě by její vpuštění do azylu mohlo představovat potenciální nebezpečí i pro novou zemi a její obyvatele.

¹² Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů, § 2 odst. 3.

- **Uprchlíci** – Jako uprchlík je podle Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a podle Protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíků z 31. ledna 1967 definována osoba, která „*se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti; totéž platí pro osobu bez státní příslušnosti nacházející se mimo zemi svého dosavadního pobytu následkem shora zmíněných událostí, a která vzhledem ke shora uvedeným obavám se tam nechce nebo nemůže vrátit.*“¹³ Status uprchlíka souvisí s azylem a s tím, zda je mu poskytnut, či nikoli. Nejedná se o lehké postavení a osoby, které se stanou uprchlíky, mají poměrně komplikovaný život. Taková forma migrace je však nucená a záleží na státech samotných, jaké podmínky pro uprchlíky vytvoří.

Kromě výše zmíněných kategorií by bylo možné definovat i další, záleží pouze na tom, jaké hledisko se zvolí. Jedno hledisko je možné i odvodit. Jednalo by se o rozdělení podle počtu migrujících osob:

- **Migrace jedince;**
- **Migrace skupinová** – dvojice či větší skupina, například rodina;
- **Migrace masová** – například menšinová skupina obyvatel, která je ve svém původním území utiskována a pronásledována.

Každá typologie podává konkrétní pohled na věc, specifický pohled, kterým je možné se na problematiku dívat a z toho také odvozovat určité důsledky, které migrace vždy měla a mít bude. V následující kapitole jsou tyto důsledky podrobněji rozebrány, a to v kategoriích ekonomické, sociální a právní.

¹³ *Úmluva o právním postavení uprchlíků* [online] Organizace spojených národů, 1951. [cit. 2013-01-19] Dostupné z WWW: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/umluva/umluva-o-uprchlicich/umluva-o-pravnim-postaveni-uprchliku-z-roku-1951.html>.

2. Příčiny a důsledky imigrace a emigrace

Mezinárodní migrace není pouhým přesunem obyvatel z jednoho státu do státu jiného. Jedná se o proces, který má důsledky. Nejedná se pouze o důsledky, které jsou spojené s osobou, která migruje, ale jsou zde i důsledky, které vycházejí z toho, že přesun obyvatel má dopad na společnost, a to jak na společnost, kterou opouštějí, tak i na společnost, do které přicházejí. Pokud migruje jedinec, dopad na společnost není tak velký jako v případě, pokud migruje větší skupina, například menšina, která je z určitého území vyhnána, případně musí odejít, jinak by zde měla velké problémy. Důsledky pro jedince však zůstávají v každém případě. Od méně zásadních, až po naprosto stěžejní, které mohou výrazně omezit to, jak se bude jedinci na novém území dařit. Následující kapitoly hledí na příčiny a důsledky imigrace a emigrace na jedince z pohledu sociálního, z pohledu právního a z pohledu ekonomického.

2.1 Sociální hledisko

Jak sociální příčiny, tak i příčiny, které budou rozebrány dále, jsou důsledkem určitého stavu v dané zemi, a to ať se jedná o zemi výchozí, z které jedinec emigruje, anebo o zemi cílovou, do které imigruje. Jednotlivé faktory je možné shrnout do několika základních kategorií, které jsou odvozené od toho, proč především lidé odcházejí ze své domoviny, respektive proč přicházejí do země nové, kde chtějí najít svůj domov. Základní určení faktorů pro emigraci:¹⁴

- **Demografické důvody** – Přelidnění země, špatné společenské postavení bez vyhlídky na zlepšení, zajištění základních potřeb je náročné a není možné dosáhnout proto vyššího statusu, lidé mají ve vyšším věku našetřeno a chtějí si peníze užít na místě, kde jsou příhodnější podnebné podmínky, apod.;
- **Politické a vojenské příčiny** – V zemi je vyhlášený válečný stav, případně je zde diktatura, která podniká represe vůči některým občanům a menšinám, vládnoucí strana potlačuje svobodné myšlení a další svobody, které jsou jinde zaručeny, jedinec je vystaven stíhání za své názory, v nebezpečí je jeho rodina, jedná se o dlouhodobě nebezpečný region (Balkán, Blízký východ), apod.;

¹⁴ BARTOŇOVÁ, D. *Demografické aspekty vnitřní a zahraniční migrace v České republice v 90. letech*. Demografie, 1997, roč. 39, č. 4, s. 248-256.; DRBOHLAV, Dušan. *Migration trends in selected EU applicant countries. Volume II – The Czech republic*. Vienna: IOM, 2004. S. 136.

- **Environmentální příčiny** – Stát má takové podmínky, které nejsou vhodné pro dlouhodobý život, jsou zde příliš velké výkyvy teplot, dlouhá období sucha, půda je zde neúrodná, vody je nedostatek pro všechny, stejně tak je zde i nedostatek potravin, které prostě nerostou, což nakonec vede i k epidemiím a různým jiným onemocněním, které se šíří populací;
- **Kulturní příčiny** – Stav v zemi nepřeje dané menšině, případně se jedná o skupiny obyvatel, které jsou zvyklé kočovat a pohybovat se, v zemi je častý rasismus nebo náboženská diskriminace, obyvatelé menšiny jsou u většiny nepříliš oblíbení a netěší se laskavému zacházení, ať už se jedná o reakci opodstatněnou, nebo pouze důsledek předsudků.

Velmi záleží na tom, jaká je situace v zemi, odkud se emigruje, protože právě ta může přímo vybízet k tomu, aby občané odcházeli. Nejsou zde vhodné politické podmínky, nejsou zde dostatečné jistoty pro občany, případně je zde rovnou válečný konflikt. Těch důvodů může být velké množství, jak bylo výše uvedeno. V České republice, tehdy ještě v Československu, si lidé zažili podmínky, které vedly k tomu, že nebylo vhodné v zemi zůstat, pokud jedinec uznával svobody, které zde byly potlačovány. Během let 1948 až 1953 údajně uprchlo z Československa okolo 44 tisíc osob, následně pak mezi lety 1968 a 1972 to pak bylo 127 tisíc osob, ale je možné, že skutečná data se budou odlišovat, protože samozřejmě docházelo k nelegálnímu opouštění země z pohledu tehdejšího režimu, tudíž tento odchod lidí nebyl dostatečně evidován a je možné, že na některé emigranty se nepřišlo.¹⁵ Přesto se jedná o poměrně rozsáhlá čísla, která byla dána skutečností, že se výrazně změnila společenská situace v zemi a někteří lidé se stali nepohodlnými, případně si uvědomili, že za komunistického režimu prostě nemohli žít tak, jak by si představovali. Odchod do zahraničí byl pak jediným možným únikem, způsobem, jak získat zpátky svoje práva a svoje svobody, které byly za komunistického režimu omezovány. Společenský status bylo těžko možné získat, pokud se jedinec nepřidal ke komunistické straně. Podle toho pak vypadala situace v Československu. Emigrace byla řešením společenských a politických problémů, které byly vlastně impulsem pro některé lidi k tomu, aby emigrovali.

¹⁵ BARŠOVÁ, A. BARŠA, P. *Přistěhovalectví a liberální stát – Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Adamov: Mikadapress, 2005. S. 211.

Kromě emigrace je však nutné se dívat i na druhou stránku, a to na stránku imigrace. I v jejím případě může existovat více faktorů, které rozhodují o tom, proč do země přicestovat, proč si ji zvolit jako svou novou domovinu. Příčiny je možné rozdělit do stejných kategorií, jako tomu bylo v případě emigrace a podle toho pak určit jednotlivé faktory.

Základní určení faktorů pro imigraci:¹⁶

- **Ekonomické důvody** – nízká nezaměstnanost a vysoké pracovní uplatnění, zájem o kvalifikované pracovníky, vysoká úroveň vzdělávacího systému a výzkumu a vývoje, vysoká průměrná mzda, apod.;
- **Demografické důvody** – Stát je více přijatelný pro rodiny, mají zde programy podporující rodiny a jejich sociální postavení, země je méně zalidněná, je zde relativně více prostoru, některé oblasti jmenují méně osídlené a je zde možné najít nové živobytí, apod.;
- **Politické a vojenské příčiny** – V cílové zemi je dlouhodobě mír a listinou základních práv a svobod, či podobným dokumentem, jsou zajištěna práva a svobody občanů, včetně přistěhovalců, v zemi panuje klidná politická situace, nejsou zde radikální názory, je zde dán systém pro zacházení s uprchlíky a azylanty v souladu s nároky OSN, apod.
- **Environmentální příčiny** – Cílová země má mírné klima, nejsou zde příliš velké výkyvy teplot, půda je úrodná a obdělávaná bez výraznějších potíží, nejsou zde příliš velká horka ani sucha, klima je více vlhké, což nakonec vede i k menšímu šíření nemocí, které jsou typické pro oblasti s nedostatkem vody, hygienických potřeb a potravin;
- **Kulturní příčiny** – Do cílové země zamířila již dříve skupina obyvatel, za kterou přicházejí další z původní domoviny, podmínky země jsou kulturně příznivé, není zde rasismus nebo náboženská diskriminace, daná země je otevřená novým přistěhovalcům.

¹⁶ BARTOŇOVÁ, D. *Demografické aspekty vnitřní a zahraniční migrace v České republice v 90. letech*. Demografie, 1997, roč. 39, č. 4, S. 248-256.; DRBOHLAV, Dušan. *Migration trends in selected EU applicant countries. Volume II – The Czech republic*. Vienna: IOM, 2004.

Migrace tak z hlediska sociálního v podstatě znamená, že jedinec, nebo skupina lidí opouští svou zemi, emigruje, protože má takové sociální postavení, které pro ně není dostačující, je poměrně nízké, případně jsou vystaveni určitému společenskému tlaku, a proto volí novou zemi, do které imigrují a od které očekávají lepší podmínky, než jaké našli doma.

Na emigraci z hlediska sociálního je možné se dívat z hlediska historického. Pokud se podíváme na historickou osu migrací za posledních sto let na českém území, respektive z českého území, můžeme zde nacházet trendy, které migraci vysvětlují, a to z různých hledisek. Časová osa by měla několik základních vrcholů emigrace a imigrace, které je možné shrnout do následujících bodů:¹⁷

- **Emigrace na počátku 20. století** – Tato emigrace byla dána tím, že na českém území byli obyvatelé vystaveni tlaku Rakousko-Uherska a jejich možnosti pro odchod byly stále poměrně velké. Spojené státy byly chápány jako zemi zaslíbenou a přes Atlantský oceán plynulo do Ameriky skutečně velké množství osob, odhaduje se to na 400 tisíc jedinců. Ale emigrace mířila i do Evropy – asi 400 tisíc osob na území Rakouska a 200 tisíc spíše na východ. Na začátku století tak z českého území odešlo více jak jeden milión obyvatel.
- **Imigrace po roce 1910** – Lidé, kteří v předchozích letech odešli, si uvědomili, že emigrace pro ně nebyla správným řešením. V nové zemi je nepřijali, nenašli si zde práci, nezískali takový společenský status, jaký si představovali, zjistili, že ani nová země pro ně není lepší, neznali jazyk a nebyli se ho schopni naučit. Všechny tyto důvody nakonec vedli k tomu, že se vrátilo asi 460 tisíc emigrantů, kteří chtěli svou domovinu hledat jinde, ale neuspěli.
- **Migrace po první světové válce** – Československo se stalo otevřenou zemí a vědělo se, že zde jsou možnosti ve Spojených státech, Kanadě či Argentině. Československo mělo se zeměmi různá partnerství a dohody, což nakonec vedlo k tomu, že jak lidé odcházeli, tak i přicházeli do země nové. To nakonec vedlo k tomu, že se měnila struktura společnosti. Byla přijata opatření na ochranu imigrantů, a to i pro zajištění jejich dočasného pracovního zařazení.
- **Rok 1945** – Uvolnila se vlna imigrace, kdy mnoho Čechů se mohlo vrátit do země po válce, ale stejně tak se objevila silná vlna emigrace, která byla spojená

¹⁷ BARŠOVÁ, A. BARŠA, P. *Přistěhovalectví a liberální stát – Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Adamov: Mikadapress, 2005. S. 205-219.

s vyhnáním německého obyvatelstva z pohraničí. V tomto směru se jedná o emigraci nucenou, která byla dána přímo zákonem. Jak je patrné, situace se mění a sociální či ekonomická příčina přestává být hlavní, do popředí se dostávají důvody politické, což je také příčina, která setrvává až do roku 1989. Kromě toho, že odcestovali jedinci, kteří se nechtěli vrátit, postupně se za nimi vydávaly i jejich rodiny, pokud se to podařilo přes režim zajistit.

- **Imigrace v letech 1947 až 1950** – Jednalo se o imigraci, která byla zajišťována přímo státem. Do Československa přicházeli lidé z východu, ale i z dalších zemí, včetně zemí za Atlantským oceánem. Někteří lidé přicházeli proto, že v Evropě byly občanské války (Řecko) a oni v Československu našli azyl, zároveň se ale země profilovala jako vhodnou pro návrat do vlasti, případně pro nový život. Imigrace však byla v těchto letech, stejně jako na konci let 60. následována silnou emigrací spojenou s uvědoměním si toho, jak vlastně režim funguje a jaké jsou jeho důsledky. Imigrace je tak opět propojena s emigrací a společně vytvářely různorodý proces, při kterém lidé cestovali oběma směry.
- **80. léta 20. století** – Rada vzájemné hospodářské pomoci představovala institut, který zajišťoval spolupráci jednotlivých zemí v rámci východního bloku, případně zemí propojených komunistickým režimem. Do Československa se tak dostávalo velké množství cizinců, a to i ze zemí, které rozhodně nejsou pro české území tradičními spojenci. Velká a několikaletá tradice spolupráce s Polskem a zaměstnávání polských občanů, představovala trend již dlouhodobý, ale na české území se dostávali obyvatelé Vietnamské socialistické republiky, kteří zde setrvali až do současné doby. Jejich menšina se v současné době vyznačuje mimo jiné tím, že má velký podíl na prodeji drog v České republice, což lze chápat jako jeden z důsledků migrace na společnost.¹⁸

Emigrace i imigrace je tak skutečně dána mnoha faktory, které se odvíjejí od toho, jak se vyvíjí společnost, jak se mění politická situace, jaké jsou dopady z vnějšku, ale i jaká je spolupráce. Sociální postavení imigrantů je různé od postavení stávajících

¹⁸ *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2010* [online] Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2011. [cit. 2013-01-20] Dostupné z WWW: http://www.drogy-info.cz/index.php/content/download/151587/640333/file/vz_o_stavu_ve_vecech_drog_v_cr_v_r_2010_CZ_www-new1.pdf.

obyvatel, stejně tak bude i jiné postavení emigrantů. V období komunismu na ně bylo pohlíženo jako na nepřátele státu, a mnozí z nich se nemohli vrátit, dokud neskončil komunistický režim. Postavení emigranta i imigranta tak mnohdy není dáno jeho snahou, ale tím, jak se na něj dívá společnost a jak ho přijme, respektive nepřijme. Na základě doposud uvedeného a v souvislosti s poznáním z literatury lze příčiny migrace ze sociálního hlediska shrnout do následujících bodů:¹⁹

- špatná úroveň vzdělání,
- špatná úroveň zdravotnictví,
- rodinný příslušník se odstěhoval do zahraničí,
- partner je cizinec,
- osoba a rodiny jsou vystaveni společenskému útlaku.

Důvody pro emigraci i imigraci tak mohou být velmi osobní, stejně jako mohou být dány okolnostmi a vnějšími vlivy. Situace není úplně nikdy jednoduchá a vždy záleží na jednotlivých případech, ale pokud se jedná o sociální charakter migrace, může být způsobena oběma skupinami faktorů – vnitřními, které ovlivňuje sám migrující, anebo vnějšími, které na něj dopadají, a on z tohoto důvodu odchází.

2.2 Právní hledisko

Právní hledisko je poměrně komplikovanou oblastí, protože je nutné, aby zde existoval dostatečný legislativní rámec, který zajistí, že cizinci budou moci v zemi kam imigrují žít, a budou zde také moci pracovat. Práce se již zaměřila na definování toho, kdo je to uprchlík a kdo je to žadatel o azyl. Obě definice vycházely právě z právního rámce, který je platný v České republice. Pokud se pak hovoří o migraci, je nutné mít na paměti, že takových zákonů je více. Konkrétně se jedná o následující zákony a další legislativní dokumenty, které byly Českou republikou přijaty:

- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů,
- Sdělení č. 209/1992 Sb., Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod,
- Úmluva OSN o ochraně uprchlíků,

¹⁹ *Migrace* [online] Jeden svět na školách, 2011. [cit. 2013-01-20] Dostupné z WWW: http://www.jedensvetnaskolach.cz/download/pdf/jnsnpdfs_217.pdf.

- Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů,
- Nařízení Rady (ES) č. 539/2001 ze dne 15. března 2001, kterým se stanoví seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci musí mít při překračování vnějších hranic vízum, jakož i seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci jsou od této povinnosti osvobozeni, ve znění pozdějších předpisů,
- Nařízení Rady (ES) č. 1030/2002 ze dne 13. června 2002, kterým se stanoví jednotný vzor povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí, ve znění nařízení Rady (ES) č. 380/2008,
- Nařízení Rady (ES) č. 2252/2004 dne 13. prosince 2004 o normách pro bezpečnostní a biometrické prvky v cestovních dokladech vydávaných členskými státy.

Předpisů je poměrně velké množství, navíc je nutné pamatovat na to, že Česká republika je součástí Evropské unie, což znamená, že se musí řídit nařízeními, která Evropská unie přijala. Rozhodující je pak postavení ve chvíli, kdy se jedná o uprchlíka. Pokud se země přihlásí k Úmluvě OSN o ochraně uprchlíků, musí jim také zajistit naplnění práv, která z této úmluvy vyplývají. Z Úmluvy konkrétně vyplývají práva následující:²⁰

- **Ochrana před diskriminací** – Diskriminace může být tím faktorem, pro který jedinec opustil svou zemi, ale zároveň se s ní může setkat i v zemi nové. Jeho rasa bude jiná, jeho vyznání jiné, jeho kultura bude natolik odlišná, že se nesetká na novém území s pochopením. Tohle by stát neměl dopustit a měl by se snažit o zajištění prostředí, které nebude diskriminační, a to alespoň z hlediska postavení takových osob před zákonem a v rámci všech procesů, kterými musí postupovat od chvíle, kdy zažádají o azyl v nové zemi. V České republice před

²⁰ *Úmluva o právním postavení uprchlíků* [online] Organizace spojených národů, 1951. [cit. 2013-01-19] Dostupné z WWW: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/umluvy/umluva-o-uprchlicich/umluva-o-pravnim-postaveni-uprchliku-z-roku-1951.html>.

diskriminací chrání Listina základních práv a svobod. Toto téma je řešeno ale i v jiných právních předpisech, jako například zákon 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací.

- **Svoboda náboženského vyznání** – Souvisí s předchozím. Nikdo by neměl být omezován v tom, jaké náboženství bude vyznávat. Je to na jeho svobodné vůli. Samozřejmě se předpokládá, že jeho vyznání nesouvisí s žádnou trestnou činností (obětní rituály, terorismus, apod.). Navíc, náboženství opět může být důvodem, proč došlo k imigraci. Jedinec, či skupina by si tak nepomohli, proto se musí státy, které přijaly Úmluvu, postarat o to, aby svoboda vyznání zajištěna byla. Náboženská svoboda je chráněna článkem 15 a 16 Listiny základních práv a svobod.
- **Právo na osobní doklady a cestovní dokumenty** – Jedná se o právo, ale zároveň také o zákonnou povinnost. Cizinec nemůže být na území státu bez dokladů totožnosti. Znamenalo by to, že se jedná o nelegální imigraci, tedy imigraci nevidovanou. Jakmile dokumenty má, jedná se o imigraci legální. Těmito dokumenty se musí cizinec také prokázat, pokud o to bude příslušnými orgány požádán. Tuto povinnost stanoví zákon o pobytu cizinců na území České republiky, tj. zákon 326/1999 Sb.
- **Právo na práci** – Jedná se o právo, které souvisí s tím, že pokud země poskytne uprchlíkovi azyl, měla by se postarat rovněž o to, že tento zde najde práci, protože bez práce samozřejmě není schopen živit sebe ani svou rodinu. Toto právo je mnohdy poměrně komplikované k zajištění, protože se to může tuzemcům zdát do jisté míry nespravedlivé. Jedná se ale o ustanovení, které vychází z Úmluvy i z Listiny základních práv a svobod.
- **Právo na bydlení, vzdělání a sociální podporu** – Podobně jako u předchozího, práva zde vyjmenovaná souvisí s tím, že každý by měl mít takové možnosti, aby mohl vést plnohodnotný život, to znamená zapojit se do sociálního systému tak, jak je pro danou zemi legislativou vytvořen. Uprchlíci očekávají, že v nové zemi najdou lepší podmínky pro život, ale takové jim musí být připraveny, protože oni z domoviny odcházeli s tím, že často s sebou nemají nic, co by jim mělo zajistit budoucnost v zemi nové. Tato práva jsou zaručena Ústavou České republiky, Listinou základních práv a svobod a taktéž Úmluvou o právech dítěte.

- **Právo na ochranu proti stíhání za nezákonný vstup** – Pokud skutečně došlo k tomu, že se uprchlík na území země zdržuje bez toho, aby měl povolení, aby získal oprávněný status uprchlíka, znamená to, že se dopustil trestného činu. Státy, které však přijaly Úmluvu, se zavazují k tomu, že nebudou tyto osoby stíhat, pokud naplnily status uprchlíka tak, jak je v úmluvě definováno a jak bylo převzato v rámci textu předchozí kapitoly. Uprchlíkům je tak zajištěno, že se do jisté míry vyhnou problémům, které vycházejí z toho, že svou domovinu museli opustit v rychlosti a mnohdy za skutečně krizových podmínek. V České republice tuto problematiku řeší zákon o azylu, zák. 325/1999 Sb.
- **Svoboda pohybu** – Státy uprchlíkům zajistí možnost, aby se na území mohli volně pohybovat, ale pouze v případě, že budou mít potřebné dokumenty, které by si měli zajistit. Stát sice nebude uprchlíka stíhat za to, pokud tak neučiní a bude na území pobývat bez dokumentů, ale přesto by se mělo jednat o základní prvek spolupráce mezi uprchlíkem a státem. Na základě splnění těchto podmínek pak je pochopitelné, že by takovému člověku měl být zajištěn volný pohyb, protože se jedná o jednu ze základních svobod, na něž má každý člověk v rámci území svrchovaného státu právo.

I přesto, že by mělo být uprchlíkům zajištěno, že nebudou za vstup na území státu bez dokladů stíháni, toto právo není zajištěno každému, kdo tímto způsobem překročí hranice státu. Uprchlík musí splňovat určitou definici, podle které je možné jej považovat za uprchlíka, v případě, že tomu tak není a on překročí hranice státu bez toho, aby si zajistil příslušné doklady, a v tomto státě přebývá, případně i pracuje, jedná se o nedovolený vstup na území státu. V takovém případě je již nutné postupovat podle zákona. Nedovoleným způsobem překračuje člověk hranice, pokud:²¹

- Pokud je mu vstup zakázán z důvodu, že je cizinec identifikován jako hrozba bezpečnosti státu;
- Pokud je mu vstup zakázán z důvodu, že je zde obava, že by mohl narušit veřejný pořádek;
- Pokud se cizinec při kontrole prokazuje padělaným nebo nevlastní dokladem;

²¹ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, § 119 odst. 2.

- Pokud se cizinec prokazuje dokladem, který je neplatný, případně vůbec cestovní doklad nemá;
- Jestliže je cizinec na území zaměstnán a to bez povolení k pobytu nebo bez povolení k zaměstnání, jestliže jsou tyto dokumenty podmínkou pro pobyt a pro zaměstnání;
- V případě, kdy cizinec jednal za právnickou osobu, aniž by měla tato osoba povolení k zaměstnání cizince;
- Nepodrobí-li se cizinec kontrole na výzvu policie;
- Jestliže cizinec překročí hranice v úkrytu, nebo se o takový přechod pokusí;
- Překročí-li hranice mimo hraniční přechod;
- Pokud nemá dostatečné dokumenty k tomu, aby prokázal, že se na území vyskytuje po dobu, kterou je mu to umožněno příslušnými povoleními;
- Cizinec porušuje právní předpisy země, a to opakovaně, a je proti němu uvaleno správní vyhoštění, přičemž on toto vyhoštění ignoruje;
- Jestliže cizinec uvedl při vyplňování příslušných dokumentů nepravdivé informace, které měly ovlivnit rozhodování správního orgánu;
- Pokud cizinci není dovolen pobyt, a to z důvodu, že cizinec trpí závažnou nemocí a mohlo by dojít k ohrožení veřejného zdraví.

Právní problematika je pak poměrně komplikovaná v oblasti migrace a je nutné mít na paměti, že cizinec by si měl zajistit všechny doklady, které je třeba. Bez nich se může dostat do zásadních problémů. V současné době není možné překračovat hranic bez povolení a bez povolení na území státu dlouhodobě zůstat, pokud mezi sebou státy nemají určité dohody, které to umožňují. Evropská unie je v tomto případě například poměrně specifická, ale pokud se jedná o třetí země, situace je zde již jiná. Legislativa by tedy měla být na první místě. Z pohledu uprchlíků a zajištění bezpečnosti po právní oblasti je možné rozeznávat následující příčiny emigrace:²²

- občanské nepokoje,
- válka,
- represivní režim,
- politické perzekuce,

²² *Migrace* [online] Jeden svět na školách, 2011. [cit. 2013-01-20] Dostupné z WWW: http://www.jedensvetnaskolach.cz/download/pdf/jnsnspdfs_217.pdf.

- příslušnost k pronásledované skupině,
- diskriminace.

2.3 Ekonomické hledisko

Ekonomické hledisko se vztahuje především na to, že lidé migrují proto, aby si zajistili lepší ekonomickou situaci. V místě pobytu nejsou schopni najít práci, a tak se raději stěhují do místa, kde je možné spíše nějakou práci najít. V České republice je naprosto běžné, že se tohle děje v rámci velkých měst, především pak Prahy. Lidé, kteří žijí v Praze, velmi často nejsou místními rodáky. Je to proto, že v tak velkém městě je koncentrace pracovních pozic velká, firmy samotné zde nacházejí sídlo, které je strategicky vhodné, potřebují pak zaměstnance, aby mohly skutečně rozjet produkci. Lidé zde spíše najdou práci než v jiných oblastech, které jsou méně průmyslové a služby zde nejsou poskytovány v podstatě vůbec. To je příklad vnitrostátní migrace, jejíž příčinou je ekonomická situace jedince. Ale podobný model je možné vztáhnout i na migraci mezinárodní, protože vždy je možné najít místo, kde najde jedinec lepší uplatnění, vyšší finanční ohodnocení, zajímavější výzvy, apod., než v místě, kde doposud pracuje a kde se cítí nespokojený.

*„Ekonomie přistupuje k migraci jako k mezinárodnímu pohybu pracovních sil (neboli jako k mobilitě jednoho z výrobních faktorů), jímž se rozumí relativně dobrovolný, převážně ekonomicky motivovaný pohyb osob přes hranice státu za účelem relativně dlouhodobého či trvalého pobytu.“*²³ Právě ekonomická motivace je jedním ze základních faktorů, které přimějí jedince, aby emigroval do některé ze zahraničních zemí. Například pracovní místo v Německu může být mnohem přínosnější než pracovní místo v České republice. Důvodů může být několik, v Německu jsou obecně vyšší příjmy, je možné zde získat i lepší postavení, navíc pokud se imigrant naučí dobře jazyk, má i další možnosti, které se týkají i osobního života.

Ekonomická migrace může být však také velmi riziková. Jedinec se stěhuje do zahraniční země proto, že se obecně ví, že je zde možné najít dobrou práci. Někteří jeho příbuzní a známí už tak učinili, ale ve skutečnosti neexistuje nic jako země zaslíbená. Vždy je nutné pracovat a vždy se může stát, že zde pracovní uplatnění nenajde.

²³ CIHELKOVÁ, E. a kol. *Světová ekonomika: Základní nárys a nový vývoj*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1996. S. 73.

Neoklasická ekonomická teorie popisuje migraci jako důsledek tzv. pull a push faktorů. Pull faktory jsou takové, které přilákají lidi, aby do země imigrovali, push faktory jsou pak takové, které lidi přimějí, aby ze země emigrovali.²⁴ Západní země je možné považovat za země s pull faktory, protože jsou lidé přitahováni k tomu, aby zde pracovali, naopak například arabské nebo africké země disponují spíše push faktory, které lidi ze země vytlačují. Na základě této teorie by bylo možné shrnout, že emigrace je důsledkem push faktorů a imigrace je následek pull faktorů.

Z hlediska ekonomického je možné určit pojem pracovní migranti, což je pracovní síla, která za prací cestuje přes hranice. Takové pracovníky je možné rozdělit do různých skupin podle toho, čím se zabývají, na jakou práci se zaměřují a zda si vybrali pracovní migraci dobrovolně, nebo tak činí v rámci společnosti, která je zaměstnává v jejich domovině. Typy jsou:²⁵

- smluvní pracovní migranti najímaní ve skupinách pro určité projekty,
- individuální smluvní pracovníci na často přesně neurčenou dobu,
- vysoce odborní profesionálové,
- manažeři nebo technici, kteří jsou dočasně přeloženi nebo krátkodobě přiděleni do jiné země nadnárodní společností,
- sezónní pracovníci,
- au pair,
- domácí sluhové,
- číšníci a číšnice,
- podnikatelé.

Každý si jednoznačně práci v zahraničí najít nemůže. Jde o to, jaké jsou jeho schopnosti, jaké jsou jeho možnosti a zda je vůbec ochoten do zahraničí odcestovat. To, že zahraniční práce může být lukrativnější, ještě neznamená, že je tím hlavním faktorem pro rozhodování. Lidé, kteří o migraci z ekonomických důvodů uvažují, mají i další faktory, které musejí zohlednit. Je to rodina a vázanost na ni, subjektivním faktorem je i to, jaká pouta má jedinec k domovině. V některých případech jednoduše není tak snadné

²⁴ CASTLES, S. MILLER, M. J. *The age of migration: International population movements in the modern world*. Basingstoke: Macmillan, 1998.

²⁵ SALT, J. *The Future of labor migration*. International migration review, 1992, vol. XXVI, no. 4. S. 1077-1111.

domovinu opustit. Pokud už se jedinec rozhodne, že skutečně vycestuje, většinou je to z některého z důvodů, které je možné shrnout do následujících bodů:²⁶

- chudoba,
- nezaměstnanost,
- nízké mzdy v oboru,
- špatné uplatnění v oboru,
- změny klimatu – sucha, povodně,
- přelidnění.

Ekonomické faktory pak bývají důvodem migrace, která nemusí mít nutně trvalý charakter. Lidé cestují za prací pouze dočasně, snaží se získat zkušenosti, ale přesto mají v úmyslu vrátit se. Nejedná se tak o faktickou emigraci nebo imigraci, ale pouze o dočasný přesun pracovní síly s cílem zajistit si finanční prostředky, zkušenosti, nebo například určité zázemí pro založení společnosti v domovině. Pracovní migrace může vést i ke zlepšení postavení nejen rodiny, ale i společnosti v domovském státě.

3. Následky pro společnost

Následky pro společnost je možné rozdělit na dvě části. Jedná se o následky pro cílovou zemi a následky pro zemi původu. Nejprve tedy k následkům v zemi původu, tedy v zemi, ze které jedinec, či skupina emigrují. I když by se mohlo zdát, že pozitivní ekonomické následky pro zemi původu zde nejsou, není tomu tak, protože i země původu migrace může mít prospěch z toho, že jedinec vydělává v zahraničí. „*Především s pracovní migrací, ale i s nelegální migrací, je spjat jeden z jejích důležitých ekonomických projevů, a to remittance (remittances) výdělků emigranta, tzn., že emigrant posílá část svých výdělků resp. úspor zpět do vlasti. Remittance dosahuje někdy značných rozměrů a může emigračním zemím sloužit jako důležitý zdroj deviz, jenž se projevuje na platební bilanci (především v položkách příjmy z práce v zahraničí a jednostranné transfery).*“²⁷ Jedná se o způsob, jak živit rodinu, která by jinak v domovské zemi strádala. Je to způsob běžný v zemích východních, arabských, ale

²⁶ *Migrace* [online] Jeden svět na školách, 2011. [cit. 2013-01-20] Dostupné z WWW: http://www.jedensvetnaskolach.cz/download/pdf/jsnspdfs_217.pdf.

²⁷ RUSSELL, S. S. *Migrant remittances and development*. International migration review, 1992, vol. XXX, no. 3/4. S. 267-287.

stává se to způsobem, jak živit rodinu i v zemích ostatních. Vyjet za hranice je způsob, jak získat finanční prostředky, ale například z nějakého důvodu, například politického, ale i kulturního, tradičního či právního není možné zajistit přestěhování celé rodiny. Jedinec tak žíví svou rodinu, případně se snaží vydělat takovou částku, aby si svou rodinu mohl přivést s sebou.

Dopadů na zemi původu je však více a ne všechny jsou pozitivní. Může dojít k určitému uvolnění politického napětí, pokud ze země ve větší míře emigruje skupina, která je většinou určitým způsobem utiskována. Ale pro zemi původu mohou být spíše negativní následky, jakými jsou:²⁸

- **Odliv mozků** – Pokud je jedinec skutečně kvalifikovaný, vyzná se v určitém oboru, má jedinečné schopnosti, nebo se přímo jedná o vědce, asi se bude snažit najít takové uplatnění, kde by skutečně mohl něco znamenat a kde by dostal takové finanční prostředky, které mu zajistí dostatečně spokojený život, případně i jeho rodině. Takoví pracovníci si raději vyberou místo v zahraničí, kde po nich bude vždy poptávka, protože každý stát chce, aby jeho ekonomika rostla, a aby se dál rozvíjela, aby zde byli schopní zaměstnanci, kteří ji dokáží pozvednout, přijít s něčím novým, případně participují na výzkumu a vývoji. Odliv mozků tak rozhodně není pozitivním faktorem pro zemi původu, ale jedná se o faktor, který lze jen těžko omezit. Rozvojová země prostě nenabídne takové podmínky jako země rozvinutá. Nutno však podotknout, že i přesto, že zahraničí nabízí lepší možnosti, i takoví pracovníci se velmi často vrací.
- **Možné snížení nezaměstnanosti** – Nemusí k němu skutečně dojít, protože zde působí další faktory, které jsou pro nezaměstnanost určující. Předpokladem je, že díky tomu, že zemi opustí určitý počet lidí, dojde k tomu, že nabídka pracovní síly se sníží a přiblíží se poptávce. Tento princip by měl fungovat u rozvíjejících se států. Ve skutečnosti ale může dojít k projevu opačnému, kdy místo zvýšení zaměstnanosti, dojde k prohloubení nezaměstnanosti. Tím, že určitá skupina pracovní síly odejde, stávající zaměstnanci budou tlačit na růst mezd. Společnosti tohle nepřipustí a místo toho dojde k propouštění, protože pracovní síla se tím stane příliš drahá. Emigrace ze země tak nemusí místnímu trhu práce ulevit za každou cenu, záleží na ekonomickém vývoji země a na dalších faktorech.

²⁸ SLANÝ, A. a kol. *Konkurenceschopnost české ekonomiky: Vývojové trendy*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. S. 207.

Dopady pro zemi původu zde existují a jsou jak pozitivní, tak i negativní. Stejně tak je tomu i pro dopady, které se týkají země cílové. Ani pro ni není migrace vždy příjemným faktorem, ba naopak, v některých případech se může jednat o aktivitu nevyžádanou a nechtěnou, proti které má stát určité nástroje, kterými se může odradit a omezit tak vstup jedinců na hranice. Pro Českou republiku jsou tyto nástroje omezené skutečností, že stát je součástí Evropské unie, ale přesto zůstávají nadále možnosti proti osobám, které pocházejí z třetích zemí, tedy ze zemí mimo Evropskou unii. Jedním z takových nástrojů je vízová povinnost, která omezuje vstup osob na dané území. Pokud nemá jedinec vízum a je prokazatelně ze země, pro jejíž občany se vízová povinnost vztahuje, nesmí do země vstoupit bez tohoto víza, aniž by se vystavil možnosti trestního stíhání. Země Evropské unie se v tomto směru řídí Nařízením Rady (ES) č. 539/2001 ze dne 15. března 2001, kterým se stanoví seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci musí mít při překračování vnějších hranic vízum, jakož i seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci jsou od této povinnosti osvobozeni, což je základní legislativní dokument, který stanovuje, pro které země je nutná vízová povinnost v případě vstupu na území některého z členských států Evropské unie. Migrace ani v krátkém období tak není jednoduchým úkonem, ale je potřeba se evidovat. Cílová země, respektive cílová oblast, musí mít evidenci toho, kdo na území vstupuje, aby případně mohla sledovat jeho aktivity, pokud by tyto měly být v nesouladu se zákony dané země a Evropské unie.

Zdaleka se však nejedná o jediné dopady na společnost, která se chce bránit tomu, aby do země byl příliš velký přísun migrantů z různých zemí. Jsou zde i další projevy imigrace, které na zemi dopadají a které je nutné si uvědomit, protože jejich vliv je důležitý, jak pro zabránění přílišné migraci, tak i pro zvolení takových nástrojů, které podpoří migraci vhodnou a pro stát prospěšnou. Mezi další dopady imigrace na cílový stát je možné zařadit následující faktory:²⁹

- **Výkon práce, o kterou místní nestojí** – Cizinci přicházejí do nové země mnohdy s tím, že nemají mnoho zkušeností v práci, nemají potřebné vzdělání. Do země například přichází muž i se svou rodinou, kdy manželka nemusela v životě doposud pracovat a starala se především o děti. V nové zemi pak najde

²⁹ Pokud není uvedeno jinak: *Migrace* [online] Jeden svět na školách, 2011. [cit. 2013-01-20] Dostupné z WWW: http://www.jedensvetnaskolach.cz/download/pdf/jsnspdfs_217.pdf.

uplatnění právě u takových prací, které se tuzemcům jeví jako podřadné. Pro cizince je to příjem navíc, který mohou své rodině zajistit, pro cílovou zemi je to pak naplnění míst, která je potřeba naplnit. Stát by se však měl primárně starat o to, aby pracovní místa naplnil tuzemci. Pokud ale tuzemci nejeví o pracovní pozici zájem, je pochopitelné, že je místo nabídnuto i cizincům. Problém je v tom, že zahraniční pracovní síla bývá levnější, respektive snese více, protože se chce v nové zemi udržet, tudíž jsou často nájímáni pod cenou anebo bez oprávnění.

- **Ekonomické dopady** – Ekonomické dopady je možné rozdělit do několika kategorií. Jedná se o dopady fiskální, makroekonomické a dopady na trh práce.³⁰ Fiskální dopady se projevují v daních a jiných odvodech, Málo kvalifikovaná síla odvádí malé daně, ale její nároky na veřejné statky budou poměrně vysoké. Vliv imigrace na makroekonomické ukazatele cílové země však bývá spíše pozitivní. Migrace může přispívat k efektivnější výrobě, lepší produktivitě práce a finálně i ke zvyšujícímu se HDP. Platí to povětšinou ale pro migraci vysoce kvalifikovaných pracovníků. Pokud se jedná o dopady na trh práce, ty jsou rozporuplné, jak již bylo naznačeno výše. Na jednu stranu zde vzniká vyšší konkurence a jsou obsazena i místa, která by zůstávala dlouho prázdná, ale na druhou stranu zde vzniká konkurence místním, kteří by měli být do jisté míry prosazováni. Je ale pochopitelné, že pokud místní nejeví sklony k tomu, aby pracovní místa obsadili, měli by cizinci dostat možnost. Vzhledem k rozporuplnosti problematiky pak vznikají speciální programy, které se zaměřují na zaměstnávání cizinců. Konkrétně jim pracovní pozice nabízí Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, které na svých internetových stránkách poskytuje v rámci Integrovaného portálu MPSV informace, které jsou mimo jiné určeny i pro zaměstnance z řad cizinců, kteří na těchto stránkách najdou nejen potřebné rady, ale případně i inzeráty na pozice, které jsou vypsány přímo pro ně.³¹

³⁰ DUSTMANN, Ch. HATTON, T. PRESTON, I. *The Labour market effects on immigration*. The Economic journal, 2005, no. 115. S. 297-299.

³¹ *Integrovaný portál MPSV: Zahraniční zaměstnanost* [online] MPSV, 2012. [cit. 2013-01-23] Dostupné z WWW: http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam.

- **Sociální problémy** – S migrací jsou spojeny sociální problémy. Není možné se jim vyhnout, protože migrace se týká i národů a ras, které nejsou pro cílovou zemi typické. Je to patrné i na České republice. Například ve vztahu k vietnamským přistěhovalcům panují v České republice určité předsudky, které na druhou stranu mohou být opodstatněné. Vietnamci se na českém území zabývají i nelegální činností. Obecně jsou zde předsudky, pokud do země imigrují zástupci z chudších států, případně velmi nábožensky silně smýšlejících oblastí. Tuzemci na cizince nahlížejí s určitými obavami a nedůvěrou, kterou mohou dávat i poměrně najevo. To samozřejmě není pozitivní faktor, který by měl napomoci integraci cizinců v cílové zemi, jedná se ale o skutečnost, která se velmi těžko minimalizuje. Lidé mají předsudky, lidé mají strach z nového, neznámého, cizího. Další projevy migrace pak mohou být i tak radikální jako rasismus či xenofobie, které plynou ze vzájemného nepochopení se, ale také z toho, že lidé prostě pochopit odmítají. V posledních letech se stále více skloňuje pojem terorismus, především pak ve vztahu k arabským národům. Také k nim pak mají tuzemci předsudky a mají z Arabů strach, aniž by se o nich samotných dověděli více. Sociální problémy jsou velmi závažného charakteru, a proto existuje něco jako integrační politika, na kterou je nutné velmi dbát, protože jinak dochází k tomu, že se cizinci vrací do domoviny, případně v nové zemi žijí ve velmi špatných životních podmínkách.
- **Vznik uzavřených/izolovaných komunit** – Souvisí to především s tím, že do země imigrují větší skupiny lidí, nebo rovnou menšiny. Tím, že se do cílové země vydá několik jedinců, kteří zde najdou práci, přimějí i další známé, ale i jiné zástupce své národnosti, aby také zkusili své štěstí a vydali se do cílové země, kde je práce dostatek, podmínky pro život jsou lepší, než v domovině a finanční ohodnocení je také lepší. Migrující berou své rodiny, své známé, za nimi pak cestují další, což nakonec vede k tomu, že se menšina dané národnosti vytváří i v cílové zemi. Vzhledem k tomu, že pro některé je velmi náročné se naučit jazyk a porozumět lokální kultuře, raději se snaží sdružovat, protože to je způsob, jak zajistit udržení vlastních tradic, jak dál mluvit rodným jazykem a nemuset se příliš transformovat na nové podmínky. Takoví lidé pak skutečně vytvářejí komunity, protože chtějí žít pohromadě, chtějí mít pocit, že ještě stále

žijí ve své domovině, nebo alespoň v něčem, co se tomu velmi podobá. Tuzemci se bojí vstupovat do těchto komunit a stejně tak komunity si udržují svou kulturu, odstup a jen velmi zřídka do svého středu pouští někoho z místních. Důvodem opět může být strach z druhé strany, i když tento je neopodstatněný a je dám pouze neochotou komunikovat.

- **Rozvoj integrační politiky** – Posledním dopadem je dopad, který se týká především přístupu vlády a dalších orgánů, případně i soukromých organizací. Jestliže do země přicházejí cizinci ve větším a země jim vstup dovolí, je potřeba připravit takové podmínky, aby se zde lidé naučili žít a především, aby se integrovali. Dalo by se tím pak zabránit vzniku komunit a dalších nepříznivých sociálních aspektů. Tím, že se vláda a další orgány budou snažit o to, aby se cizinci začlenili, budou jim dávat najevo, že o ně v zemi skutečně stojí a že doufají, že se jim bude v tuzemsku líbit. Problém je ten, že vláda dokáže jen velmi těžko měnit mínění lidí. To znamená, že pokud vůči cizincům existují předsudky, integrační politika je bude jen těžko odstraňovat. V rámci integrační politiky je možné nabídnout poradenské služby, tlumočnické služby, je možné zajistit práci, bydlení, vzdělání, ale pořád ještě zbývá faktor toho, jak cizince přijme jejich okolí. To už je velmi individuální problematika, která se týká každého člověka zvlášť. Pokud je ale společnost obecně proti cizincům vysazená, je zde velký předpoklad, že integrační politika bude úspěšná skutečně jen v rámci svých nástrojů a svých možností.

Dopady na společnost jsou v rámci migrace poměrně zásadní, někdy pozitivní (migrace může vést k ekonomickému rozvoji a růstu), jindy negativní (společenské problémy). Něco je možné ovlivnit ze strany vlády, ale v jiných případech je pouze na lidech samotných, jak se budou k migraci stavět. Pokud budou mít pocit, že jim cizinci berou práci, je pochopitelné, že jejich postoj bude spíše negativní, a naopak.

VÝZKUMNÁ ČÁST

1. Uvedení do problému

Pro výzkumnou část této práce byla zvolena metoda interpretace právních předpisů, analýzy a interpretace statistických pramenů. Vzhledem k množství národností, která se území České republiky objevují, není možné každou sledovat, a proto je tato část zaměřena na deset v současné době nejpočetnějších skupin cizích státních občanů usídlených na území České republiky.

1.2 Zdroje a cíle

Cílem této části je rozbor problematiky imigrace po dobu existence samostatného státu a pozorování, jaký vliv měly mezníky České republiky na počty přílivu, či naopak odlivu cizinců. Jsou předpoklady o každoročním zvyšování počtu cizinců správné? Byly ty skupiny, které jsou dnes těmi nejpočetnějšími, převládajícími i v minulosti?

Pro tato zjištění jsou využita data Českého statistického úřadu. Statistické prameny, ze kterých bylo čerpáno, předpokládají, že cizincem je legálně pobývajícím osoba, která není státním občanem České republiky. Za cizince je tedy považován i ten, kdo je občanem Evropské unie. Pobyt cizinců je řízen zákonem 326/1999 Sb., o pobytu cizinců. „*Statistická zjišťování v České republice jsou v souladu se zákonem č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů, zajišťována Českým statistickým úřadem a jednotlivými resortními pracovišti státní statistické služby.*“³²

2. Pobyt cizinců na území České republiky

Rozpadem Československa počty cizinců na území stouply. Česká republika se v době poté musela potýkat s mnoha legislativními změnami, které se cizinecké problematiky dotýkaly. Cizinci mohli být držiteli povolení k dlouhodobému pobytu, či

³² *Statistická zjišťování ČSÚ*, dostupné z http://www.czso.cz/vykazy/vykazy.nsf/i/statisticka_zjistovani_csu

pobytu trvalému, které byly jedinými druhy pobytového oprávnění na území České republiky.

Další obtíže na Českou republiku čekaly ve spojení vstupu do Evropské unie, a později do schengenského prostoru, kdy bylo nutné aplikovat různá nařízení a další právní předpisy Evropských společenství. V průběhu existence samostatného státu se počty cizinců stále zvyšují. Česká republika se již několikrát snažila o regulaci přílivu a odlivu cizinců, otázkou zůstává, zda takové snahy byly vždy úspěšné.

2.1 Cizinci na území v 90. letech

Níže zobrazená tabulka č. 1 ukazuje, jaké byly počty konkrétních skupin obyvatel rok po vzniku České republiky, tedy v roce 1994. Nejpočetnější skupinu tvořili Poláci a Slováci, nejmenší Moldavané.

Tabulka č. 1

Občané státu	Počet
Bulharsko	3 772
Moldavsko	96
Mongolsko	418
Německo	4 195
Polsko	20 021
Rusko	3 611
Slovensko	16 778
Spojené státy americké	3 490
Ukrajina	14 230
Vietnam	9 633

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/\\$File/c01r02.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/$File/c01r02.pdf)

V roce 1994 počet cizinců na území České republiky představoval málo přes 1 % z celkového počtu obyvatel. V průběhu 90. let počty cizinců výrazně stoupaly, a to až o půl procenta ročně. To bylo zapříčiněno především díky shovívavé migrační politice, celkově narůstalo i množství cizinců s povolením k dlouhodobému pobytu a tím i povolení k zaměstnání.

Tabulka č. 2

Občané státu	Počet
Bulharsko	5 030
Moldavsko	2 939
Mongolsko	1 165
Německo	6 112
Polsko	18 278
Rusko	16 906
Slovensko	40 362
Spojené státy americké	3 801
Ukrajina	65 883
Vietnam	24 824

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/\\$File/c01r02.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/$File/c01r02.pdf)

Z tabulky č. 2 tak lze lehce zpozorovat, jak velký byl nárůst počtu vybraných národností během pěti let. V průběhu těchto let tak tedy výrazně vzrostl počet Ukrajinců, Vietnamců, či Slováků, posiluje moldavská skupina. A tento počet je i doprovázen narůstajícími žádostmi o povolení k zaměstnání, či oprávnění podnikat. Oproti tomu kupříkladu počty občanů Spojených států amerických zůstávají téměř nezměněné, a počet Poláků nečekaně klesá, tím ztrácejí své prvenství. Skupinou

s nejmenším počtem občanů na území České republiky se stává Mongolsko. Nicméně podíl cizinců na obyvatelstvu České republiky v roce 1999 činil přes 2 %.

2.2 Cizinci na území po roce 2000

Ke dni 1.1.2000 vešel v České republice v platnost, již několikrát zmiňovaný, zákon o pobytu cizinců (č. 326/1999 Sb.). Tento zákon byl již v průběhu několika let až do současnosti několikrát pozměněn. V tomto roce také poprvé počty cizinců, příčinou nového zákona, výrazněji klesly.

Tabulka č. 3

Občané státu	Počet
Bulharsko	4 018
Moldavsko	2 147
Mongolsko	950
Německo	4 968
Polsko	17 050
Rusko	12 964
Slovensko	44 265
Spojené státy americké	3 238
Ukrajina	50 212
Vietnam	23 556

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/\\$File/c01r02.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/$File/c01r02.pdf)

Z této tabulky, týkající se roku 2000, jsou zřetelně viditelné poklesy počtu specifikovaných skupin obyvatel oproti roku předchozímu. Největším zástupcem zůstává Ukrajina. Je možné si všimnout, že s každým rokem polská menšina ztrácí své

zástupce. Oproti tomu se počty občanů Spojených států amerických drží na stabilních počtech a jejich v tomto případě jsou statistická čísla téměř neměnná.

Tyto všeobecné poklesy počtu cizinců však byly pouze přechodné a množství imigrantů po této krátké pauze opět roste. To dokazují i další vyobrazené údaje. Tabulka č. 4, která uvádí statistické údaje z roku 2003. Poprvé se národností s nejvyšším počtem stává Slovensko.

Tabulka č. 4

Občané státu	Počet
Bulharsko	4 030
Moldavsko	3 261
Mongolsko	1 542
Německo	5 188
Polsko	15 766
Rusko	12 605
Slovensko	64 879
Spojené státy americké	3 264
Ukrajina	62 282
Vietnam	29 046

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/\\$File/c01r02.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/$File/c01r02.pdf)

2.3 Cizinci na území po roce 2004

Ke dni 1.5.2004 se Česká republika stala novým členským státem Evropské unie. Ve spojení s touto událostí dochází v následujících letech k dalším nárůstům

počtu přistěhovalců. Jak již bylo zmíněno výše, se vstupem do Evropské unie, byla Česká republika povinna přijmout mnoho právních opatření a změn cizineckého právního systému.

2.3.1 Druhy pobytu cizinců

Podle zákona 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, je možné rozeznat hned několik kategorií pobytu cizinců. Občané Evropské Unie nejsou povinni být držiteli pobytového oprávnění pro pohyb na území České republiky, pouze za předpokladu pobytu delšího než 30 dní, se musí registrovat u Policie České republiky. Na základě jejich žádosti, je jim vydáno potvrzení o přechodném pobytu. Rodinným příslušníkům občanů Evropské unie, kteří sami nejsou občany Evropské unie, je vydáváno povolení k přechodnému pobytu. Na základě podmínek stanovených zákonem je občanům Evropské unie a jejich rodinným příslušníkům možné vydat povolení k trvalému pobytu.

Občané, kteří nejsou občany Evropské unie, mohou na území České republiky pobývat krátkodobě bez víza, je-li tak předpisem Evropských společenství stanoveno, ostatní cizinci třetích zemí musí být pro legální vstup držiteli víza. Cizinci třetích zemí mohou na území České republiky pobývat na základě dlouhodobého víza, či povolení k dlouhodobému pobytu. I občanu třetí země je možno na základě zákonných podmínek vydat povolení k trvalému pobytu.

Cizinec na území České republiky může i požádat o udělení azylu, mezinárodní ochrany, a o další druhy doplňkových ochran.

2.3.2 Cizinci na území v letech 2004 - 2008

Počty cizinců na území České republiky po vstupu do Evropské unie nadále rostou. Tempo růstu počtu cizinců, kteří obývají Českou republiku, se zrychluje. Rostou i počty udělených povolení k trvalému pobytu a tento trend v následujících letech pokračuje. Tabulka č. 5 poukazuje na počty cizinců v roce 2004.

Tabulka č. 5

Občané státu	Počet
Bulharsko	4 447
Moldavsko	4 085
Mongolsko	2 052
Německo	5 772
Polsko	16 265
Rusko	14 743
Slovensko	47 352
Spojené státy americké	3 750
Ukrajina	78 263
Vietnam	34 179

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/\\$File/c01r02.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/$File/c01r02.pdf)

Z další tabulky, která udává počty z roku 2008, je viditelné, o kolik množství cizinců vybraných skupin vzrostlo během čtyřletého členství České republiky v Evropské unii. Výrazně posílila ukrajinská menšina a Vietnam. Skromně vzrostly i počty Poláků, které se doposud snižovaly.

Tabulka č. 6

Občané státu	Počet
Bulharsko	5 922
Moldavsko	10 636
Mongolsko	8 569
Německo	17 496

Polsko	21 710
Rusko	27 086
Slovensko	76 034
Spojené státy americké	5 272
Ukrajina	131 921
Vietnam	60 255

Zdroj: Kolektiv autorů. Cizinci v České republice 2009. ČSÚ, Praha 2009. S 30-33

Z porovnání tabulek č. 5 a 6, vyplývá, že počty cizinců na území České republiky vzrostly v řádech tisíců a desetitisíců. Zdvojnásobily se počty Ukrajinců, Slováků, Vietnamců, počet Mongolů na území České republiky se až zčtyřnásobil. Nevelký nárůst zaznamenávají Poláci, či Bulhaři. Oproti předchozím rokům mírně vzrostl i počet občanů Spojených států amerických.

2.3.3 Cizinci na území v letech 2009 – 2011

Tabulka č. 7 obsahuje údaje o počtu cizinců v roce 2009. V tomto roce se růst počtu cizinců dostal do jakési stagnace, která se drží i v následujících letech. Ta byla zapříčiněna především zvyšující se nezaměstnaností v důsledku ekonomické krize. Česká republika na tuto situaci reagovala programem dobrovolných návratů. Tento projekt byl určen takovým cizincům, kteří přišli v České republice o zaměstnání a stáli o návrat do své vlasti. V takovém případě jim pro tuto cestu byly poskytnuty prostředky.

Tabulka č. 7

Občané státu	Počet
Bulharsko	6 403
Moldavsko	10 042
Mongolsko	5 745

Německo	13 792
Polsko	19 273
Rusko	30 297
Slovensko	73 446
Spojené státy americké	5 941
Ukrajina	131 932
Vietnam	61 115

Zdroj: Kolektiv autorů. *Cizinci v České republice 2010*. ČSÚ, Praha 2010. S 31-34

V porovnání tabulky č. 6 a č. 7 je možné si povšimnout, že ačkoliv počty některých národností velmi mírně vzrostly, jako například Němci, či Vietnamci, u jiných klesají, což celkově počty cizinců na našem území vyrovnává. I v následujících letech – viz. tabulka č. 8, zůstávají počty cizinců téměř neměnné.

Tabulka č. 8

Občané státu	Počet
Bulharsko	6 927
Moldavsko	8 860
Mongolsko	5 576
Německo	13 871
Polsko	18 242
Rusko	31 807
Slovensko	71 780
Spojené státy americké	6 074
Ukrajina	124 281

Vietnam	60 289
---------	--------

Zdroj: Kolektiv autorů. *Cizinci v České republice 2011*. ČSÚ, Praha 2011. S 33-36

Ze závěrů, které byly z tabulky č. 8 vyvozeny, jasně vyplývá, že trend nezvyšování počtu sledovaných skupin pokračuje. Počty zůstávají na úrovni předchozího roku, či mírně klesají.

Tabulka č. 9

Občané státu	Počet
Bulharsko	7 435
Moldavsko	7 588
Mongolsko	5 385
Německo	15 763
Polsko	19 058
Rusko	32 377
Slovensko	81 253
Spojené státy americké	7 317
Ukrajina	118 932
Vietnam	58 205

Zdroj: Kolektiv autorů. *Cizinci v České republice 2012*. ČSÚ, Praha 2012. S 32-35

Ačkoliv původní prognózy předpokládaly v roce 2011 nárůst počtu cizinců, vypovídají reálné výsledky o opaku. Z tabulky č. 9, která zastupuje rok 2011, jasně vyplývá, že počty cizinců jsou i v tomto roce, stejně jako v těch letech předchozích, téměř stejné.

3. Shrnutí

Účelem rozboru výsledků statistických dat o nejpočetnějších skupinách cizinců žijících na území České republiky bylo, zda tyto údaje jsou vypovídající, pokud jsou kladeny do souvislosti s významnými událostmi v uplynulých letech, zda se dá potvrdit, že se počty cizinců se na území České republiky každoročně zvyšují a zda byly ty skupiny cizinců, které jsou v dnešní době těmi největšími, nepočetnějšími i v minulosti.

Vývoj imigrace byl rozdělen na čtyři období. Bylo zjištěno, že přistěhovalectví na území České republiky ovlivňuje mnoho faktorů. Těmi nejdůležitějšími jsou bezesporu faktory právní a politické. Velký nárůst přílivu cizinců byl zaznamenán v 90. letech, po přijetí nového cizineckého zákona v roce 2000 se růst zastavil. Tato skutečnost však byla skutečností dočasnou a v následujících letech počty stoupaly. Po vstupu České republiky do Evropské unie byl zaznamenán prudký nárůst počtu cizinců. V roce 2009 byl tento nárůst zastaven a počty cizinců jsou v následujících letech stabilní. Tento fakt je předpokladem, že tento trend bude trvat i nadále.

Jak již bylo řečeno, v současné době jsou počty cizinců neměnné, od roku 2009 se stávají stabilními a jejich počty se nezvyšují. Dnes největší cizí skupina obyvatel na našem území, tedy občané Ukrajiny, neměli vždy takovou převahu. V počátku byli třetí největší skupinou, ale jejich počty až do roku 2009 lineárně rostly. Velký nárůst cizinců je zaznamenán u občanů Vietnamu. Jejich počty také až do roku 2009 nezadržitelně rostly, v roce 1994 byl jejich počet nevelký. Slovenská menšina si drží po celou dobu na druhém místě, což je nejpočetnější skupina cizinců na území České republiky. Je nutné poukázat na menšinu Poláků, kdy oproti původnímu prvenství po roce 1993 jejich počty ubývají. Množství občanů Spojených států amerických zůstávají po určitou dobu, až do roku 2008, konstantní.

Analýzou bylo tedy potvrzeno, že několikrát změny legislativy v České republice jsou významným činitelem a ovlivňují počty migrantů. Nezanedbatelný vliv mají i události politické a ekonomické.

ZÁVĚR

Co je to migrace a po vše se pod tímto pojmem skrývá? Cílem práce bylo odkrýt tyto obtíže a mnohým odpovědět na neznámé otázky týkající se tohoto tématu. V této práci byl podrobně objasněn pojem imigrace a emigrace z mnoha různých úhlů pohledu, jako například kulturního, či demografického. Vykresluje, jak se z historického hlediska migrace vyvíjela, a proč k ní v minulosti docházelo. Bylo zjištěno, že v podstatě zůstaly důvody pro migraci nezměněny, avšak okolnosti se v průběhu historického vývoje mění. Dále byly vymezeny typy migrace z hlediska důvodu migrace, cizinec může přicestovat legálně za prací, ale stejně tak může být i uprchlíkem bez příslušného oprávnění ke vstupu na území. Podrobně byly prozkoumány sociální, ekonomické a právní problémy v České republice, jejich příčiny a důsledky, a co z migrace vychází celkově jak pro společnost země, do které osoba imigrovala, tak stejně pro zemi původu cizince.

Na základě dat statistického úřadu byl sledován postupný nárůst počtů cizích státních příslušníků na území České republiky od roku 1993. Bylo zjištěno, že od vzniku České republiky se počty cizinců žijících na území stále zvyšují. Nejvyšší příliv cizinců byl zaznamenán v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie v roce 2004. Legislativní změny mají vliv na množství přistěhovalců, vlivnou událostí se stala ekonomická krize, která zapříčinila, že jsou v současné době počty cizinců stabilní.

Je zřejmé, že téma migrace je velice obsáhlé, sahá do mnoha sfér nejen České republiky, ale dotýká se konkrétně každého státu světa.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. APPELYARD, Reginald T. Migration and development: A Global agenda for the future. *International migration review*, 1992, vol. XXX, no. 1.
2. ADÁMEK, Petr: *Mezinárodní pracovní mobilita po vstupu ČR do EU*. Slaný: Melandrium, 2007. ISBN 978-80-86175-59-1.
3. BADE, Klaus J. *Evropa v pohybu, Evropské migrace dvou staletí*. Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-559-5.
4. BARŠOVÁ Andrea, BARŠA Pavel. *Přistěhovalectví a liberální stát – Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Adamov: Mikadapress, 2005. ISBN 80-210-3875-6.
5. BARTOŇOVÁ, Dagmar. *Demografické aspekty vnitřní a zahraniční migrace v České republice v 90. letech*. Demografie, 1997, roč. 39, č. 4.
6. CASTLES, Stephen, MILLER, Mark J. *The age of migration: International population movements in the modern world*. Basingstoke: Macmillan, 1998. ISBN 0-333-73245-6.
7. CIHELKOVÁ, Eva, a kol. *Světová ekonomika: Základní nárys a nový vývoj*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1996. ISBN 80-7079-966-8.
8. *Statistická zjišťování Českého statistického úřadu*.
http://www.czso.cz/vykazy/vykazy.nsf/i/statisticka_zjistovani_csu
9. DOWNS, Robert M., DAY, Frederick A., MAHLER, Scott, KNOX, Paul L., HAYNES MESERVE, Peter, WARF, Barney. *National Geographic almanac of geography*. Washington D. C.: National Geographic, 2005. ISBN 0-7922-3877-X.
10. DRBOHLAV, Dušan. *Hlavní trendy mezinárodní migrace*. Demografie, 1995, roč. 37, č. 4.
11. DRBOHLAV, Dušan. *Migration trends in selected EU applicant countries. Volume II – The Czech republic*. Vienna: IOM, 2004. ISBN 92-9068-182-9.
12. DUSTMANN, Christian, HATTON, Tim, PRESTON, Ian. *The Labour market effects on immigration*. *The Economic journal*, 2005, no. 115.
13. *Integrovaný portál MPSV: Zahraniční zaměstnanost* [online] MPSV, 2012. Dostupné z WWW: http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam.

14. Kolektiv autorů. *Cizinci v České republice 2009*. Praha: Český statistický úřad, 2009. ISBN 978-80-250-1993-1.
15. Kolektiv autorů. *Cizinci v České republice 2010*. Praha: Český statistický úřad, 2010. ISBN 978-80-250-2039-5.
16. Kolektiv autorů. *Cizinci v České republice 2011*. Praha: Český statistický úřad, 2011. ISBN 978-80-250-2139-2.
17. Kolektiv autorů. *Cizinci v České republice 2012*. Praha: Český statistický úřad, 2012. ISBN 978-80-250-2309-9.
18. LINHART, Jiří. *Slovník cizích slov pro nové století: Základní měnové jednotky, abecední seznam chemických prvků, jazykovědné pojmy*. Litvínov: Dialog, 2002. ISBN 80-85843-61-7.
19. *Migrace* [online] Jeden svět na školách, 2011. Dostupné z WWW: http://www.jedensvetnaskolach.cz/download/pdf/jsnspdfs_217.pdf.
20. PAVLÍK, Zdeněk. *Populační vývoj České republiky 1990-2002*. Praha: DemoArt pro Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy, 2002. ISBN 80-902686-8-4.
21. *Pohyb obyvatel – Metodika* [online] Český statistický úřad, 2012. Dostupné z WWW: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/pohyb_obyvatelstva.
22. RAVENSTEIN, Ernst George. *The Laws of migration* [online] Center for spatially integrated social science, 1885. Dostupné z WWW: <http://csiss.ncgia.ucsb.edu/classics/content/90>.
23. RUSSELL, Sharon S. *Migrant remittances and development*. International migration review, 1992, vol. XXX, no. ¾.
24. RYSTAD, Göran. *Immigration history and the future of international migration*. International migration review, 1992, vol. XXVI, no. 4, p. 1168-1199.
25. SALT, John. *The Future of labor migration*. International migration review, 1992, vol. XXVI, no. 4.
26. SLANÝ, Antonín, a kol. *Konkurenceschopnost české ekonomiky: Vývojové trendy*. Brno: Masarykova univerzita. 2006. ISBN 80-210-4157-9.
27. ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.
28. *Úmluva o právním postavení uprchlíků* [online] Organizace spojených národů, 1951. Dostupné z WWW: <http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni->

informace/umluvy/umluva-o-uprchlicich/umluva-o-pravnim-postaveni-uprchliku-z-roku-1951.html.

29. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2010* [online] Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, 2011. Dostupné z WWW: http://www.drogy-info.cz/index.php/content/download/151587/640333/file/vz_o_stavu_ve_vecech_drog_v_cr_v_r_2010_CZ_www-new1.pdf.
30. Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů.
31. Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů.
32. Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Rok 1994	33
Tabulka 2: Rok 1999	34
Tabulka 3: Rok 2000	35
Tabulka 4: Rok 2003	36
Tabulka 5: Rok 2004	37
Tabulka 6: Rok 2008	38
Tabulka 7: Rok 2009	39
Tabulka 8: Rok 2010	40
Tabulka 9: Rok 2011	40

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Blanka Ztratilová

Obor: Evropská hospodářskosprávní studia

Forma studia: kombinovaná

**Název práce: Imigrace a emigrace – sociální, ekonomické a právní problémy
v České republice**

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 43

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 17

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 8

Počet internetových zdrojů: 7

Počet ostatních zdrojů: 0

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jakub Rákosník Ph.D.